

Jó ha a törvényhozók érzékelik, hogy az ország elitje nem azonosul azzal, ami zajlik

N. Vadász Zsuzsa | 2025. április 13. 07:15

„Úgy éreztük, hogy ez nem az az idő, amikor csendben lehet maradni. Világos stratégia mentén, sorozatban átlépték azokat a határokat, amelyeket a civilizált társadalmi és kultúremberi viselkedés nem enged. Nem lévén a kezünkben eszköz tenni ellene, legalább jelezni akarjuk, hogy erről mit gondolunk... ez egy szimbolikus tiltakozás, ami szóvá teszi a bajokat, amiket szóvá kell tenni” – mondta Hírklíkknek adott interjúban Csaba László az MTA gazdaság- és jogtudományok osztálya által a közelmúltban kiadott nyilatkozatról, amely a többi között leszögezi: kivonulnak a teremből, ha Orbán Viktor megjelenik az MTA fennállásának 200. évfordulós ünnepi ülésén. Mint a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja leszögezte: a nyilvánosság az egyetlen és utolsó eszközünk, hogy érzékeltessék, mekkora baj van itt. „Baj pedig nem a mi megszólalásunkkal van” – jegyezte meg.

„A miniszterelnök a 2025. március 15-i állami ünnepségen elmondott beszédében több tekintetben is átlépte azokat az írott és íratlan normákat, amelyeket egy jogállamban a miniszterelnök semmiképpen sem léphet át. Erkölcsileg elfogadhatatlan, jogi felelősséget is felvető, az újkori történelmet ismerve pedig kimondottan veszélyes magatartásnak tartjuk a különféle társadalmi csoportok nagy nyilvánosság előtt történő, uszító jellegű dehumanizálását, hasonlóképpen a tendenciózus utalásokat arra, hogy bizonyos közösségek túl régóta élnek az országban, és túl sok mindent éltek túl” – fogalmaz az MTA gazdaság- és jogtudományok osztálya által megfogalmazott állásfoglalás, amelyet a [Válasz Online](#) hozott le. Jelezték, kivonulnak a teremből, ha Orbán megjelenik az MTA 200 éves fennállásának az ünnepi ülésén. Úgy tudni, Orbán nem megy el (ott lesz viszont Sulyok Tamás köztársasági elnök). Ön az egyik aláíró, belülről ismeri a történetet. Mi történt?

Ez egy egyértelmű történet. Nem arról van ugyanis szó, hogy egy közszereplő hirtelen felnéz a papírjából és mond valamit, hogy meggondolatlanul kicsúszik valami a száján. Ilyen mindenkivel előfordulhat. Sőt még durvább is – az Akadémián belüli vitában is

elhangzott például az, hogy Donald Trump akár ennél keményebbeket is mond. De nem meggondolatlanságról volt szó, hanem arról, hogy egy sok éve zajló kultúrpolitikai irány figyelhető meg, aminek a része az is, hogy marginalizálni kell az Akadémiát, amit bizonyos szinten ellenségnek tekint a kormányzat, hiszen – J. D. Vance amerikai alelnök szavaival élve – a professzorok ellenségek. Tény, hogy ezt idehaza egyelőre nem mondták így ki, de a pártsajtóban időnként megjelennek olyan hangok, amelyek szerint a Magyar Tudományos Akadémia a régi bolsik gyűjtőhelye, akik valós teljesítmény nélkül, természetként élnek a nemzet testén. Sok éve lehet tudni, hogy a kormányzat kimondottan azon dolgozik, hogy alternatív intézményrendszert hozzon létre, szemben azzal, amit az MTA-nak képviselnie kell: pártatlanul, teljesítményvel szolgálni a nemzetet. Ezt a fajta szerepet, megközelítést támadja a kormány, s próbálja sok éve a perifériára szorítani. 2011 óta mindenki számára egyértelmű ez a folyamat. Majd 2018-ban, még Palkovics László minisztersége alatt, az ő vezetésével elcsatolták az MTA-tól az intézeti hálózatát. Már annak idején is nyilvánvaló volt, hogy sok értelme ennek nincs, de az érveknek nem volt elég meggyőző erejük. Az azóta eltelt években az átszervezés megbukott, nyilvánvalóvá vált, hogy a kutatóintézetek az új felállásban ugyanazt a teljesítményt hozzák, mint azt megelőzően, csak éppen kicsit több pénzből. Menet közben, az átszervezés folyamánként, kormányzati nyomásra elvették az akadémiától azokat az ingatlanokat, amelyekben ezek az intézetek működtek, majd pedig az Alkotmánybíróság ítéletét felemás módon végrehajtva, az ítélettel szembenemve, nem a teljes értéket adták érte, az történt, hogy felemás módon elcsatolták azokat.

Az MTA-t az utóbbi években körülvevő viszonylagos csend ellenére, tehát folyamatos támadás alatt voltak, vannak?

Egyfelől háború folyik az Akadémia ellen, másfelől az idén új szakaszába lépett a 2010-ben elindított orbáni kultúrharc. Menczer Tamás fellépésével kezdődött el ez az új szakasz, folytatódott Orbán Viktor éwertékelőjével, és ebbe a sorozatba illett bele a miniszterelnök március 15.-i beszéde, amit a gyülekezési törvény módosítása követett. S ebbe a sorba illik a Szuverenitásvédelmi Hivatal felállítása Láncki Tamással és a kipróbált a hírszerző Horváth Józseffel az élén, akik akár az Egyesült Államokig is elmennek, hogy kiderítsék, ki finanszírozza azoknak a tevékenységét, akik nem értenek egyet Orbánnal.

Ezek persze csak a főbb pontjai annak a kultúrharcnak, aminek az MTA a méltatlan áldozata.

De az MTA csöndben volt...

Ismereteim szerint az akadémia és annak a vezetése különösen igyekezett, akár extrém módon is, távol tartani magát a politikától. Végül csak az intézményeinek az elcsatolása miatt fordult az Alkotmánybírósághoz.

Ám most váratlanul, és meglehetősen meglepő módon, az MTA gazdaság- és jogtudományok osztálya éles bírálattal állt elő, ráadásul nem is közvetlenül a maga érdekeit védendő. Miért?

Orbán egy nem rögtönzött, hanem előre megírt, s általa papírról felolvasott beszédében használt olyan megfogalmazásokat, amelyek dehumanizálják azokat, akik nem értenek vele egyet. Ez már túlságosan sok volt.

Mennyire jelentős ez az állásfoglalás, nem tartalmi, hanem az aláírók száma, aránya szempontjából?

Az osztálynak 75 tagja, külső tagja, bizottsági elnöke és egyéb tisztségviselője van. 75 fő van a levelezési listán. Az előterjesztést hárman fogalmazták meg, a nyílt vitában ketten elleneztek. Többheti levelezést követően született meg a dokumentum, amelynek állítása az, hogy a kormány túllépett egy határt akkor, amikor ilyen fokon dehumanizál. 75-ből 6-an nem értettek egyet az állásfoglalással (ők külön nyilatkozatot is kiadtak erről), ugyanakkor a túlnyomó többség – velem együtt – úgy gondolta, hogy ezzel Orbánék igenis átléptek egy határt, s éppen ezért kötelességünk megszólalni, hiszen szélesebb összefüggésben kell értelmezni, ez pedig az, hogy – mint már feljebb szó volt róla – zajlik a kultúrharc. Amelynek részeként Döbrentei Kornél költő és író Kossuth díjat kapott, Takaró Mihály irodalomtörténész Széchenyi díjas lett, Vészabó Noéminek pedig Munkácsy díjat ítéltek oda – hogy néhány példával éljek. Átléptek egy határt, ami tudjuk, hova vezet.

Lát-e esély arra, hogy ez az MTA állásfoglalásává váljék?

Érdekes kérdés, mi történne, ha nem egy osztály állásfoglalása lett volna, ha körözve lett volna az akadémián. Akkor véleményem szerint – és ez most becslés lesz – a tagok

harmada biztosan ellenezte volna, a tagság egyharmada ugyanis abszolút híve Orbánnak, amúgy inkább neki, mint magának a kormánynak. Egy további harmad óvakodik mindenféle állásfoglalástól, s végül a harmadik harmad az, amelynek a tagjai úgy vélik, másfél évtized után, a kultúrharc új szakaszba lépése indokolja, hogy ne maradjunk csendben, bármi is lesz ennek a következménye. Arra kell gondolni, hogy Andrej Szaharov az élete végéig a Szovjet Tudományos Akadémia tagja maradt.

Miben bíznak?

Tudjuk, hogy nem fogjuk tudni megváltoztatni a dolgokat, de azért nem fölösleges, ha a törvényhozók érzékelik, hogy van egy határ, s hogy az ország elitje nem azonosul azzal, ami zajlik. Ez nem számosság kérdése, ez annak a kérdése, hogy meddig lehet elmenni. Jómagam azért csatlakoztam a három kezdeményezőhöz, mert egyetérték azzal, amit megfogalmaztak: ez így nem jó, s erre fel kell hívni a figyelmet. Miként egyébként arra is, hogy eljöhet a pillanat – és már el is jött –, amikor olyan dolgok hangzanak el a köztérben, amiket nem akarunk hallani.

Az állásfoglalásban azt is írták, hogy „ha Orbán Viktor személyesen megjelenik a 2025 májusára tervezett jubileumi közgyűlésen, számítani kell arra, hogy sok résztvevő tiltakozásul elhagyja majd az üléstermet”. Valljuk be, ez meglehetősen szokatlan, szokatlanul egyenes, már-már durva üzenet.

Az előzményekhez tartozik azonban az is, hogy az akadémia vezetése – a tagságot meg sem kérdezve – kiküldte a meghívót Orbánnak a közgyűlésünkre. Azt már csak lábjegyzetként említem meg, hogy az MTA épülete mégiscsak a Budapest egyik legrégebbi műemléke, aminek a 40 milliárd forintba kerülő felújításához az állam nulla, azaz nulla forinttal járult hozzá. S jelezték, hogy a nehéz gazdasági helyzetben az Alkotmánybíróság ítélete ellenére, az elcsatolt kutatóhálózati ingatlanok értékét sem tudják kifizetni – tették ezt akkor, amikor arra volt 40 milliárd forintjuk, hogy az MTA-val szemben megalakítsák a „saját” kutatási hálózatukat, a HUNEN -t.

Úgy érezték, hogy most telt be a pohár?

Úgy éreztük, hogy ez nem az az idő, amikor csöndben lehet maradni. Világos stratégia mentén, sorozatban átlépték azokat a határokat, amelyeket a civilizált társadalmi és kultúremleri viselkedés nem enged. Nem lévén a kezünkben eszköz tenni ellene,

legalább jelezni akarjuk, hogy mit gondolunk erről. Amúgy pedig azt gondolom, hogy az ország túlnyomó része is így látja. Ez a dolog lényege, ha tetszik, ez egy szimbolikus tiltakozás, ami szóvá teszi a bajokat, amiket szóvá kell tenni. Mélységesen mély problémának látom a tendenciát – amit a kormányzat tudatosan használ –, hogy ha valamiről nem beszélünk, akkor az nem is létezik.

Ez vajon egy mérföldkő abban, hogy a tudományos szféra is nyíltan kiáll az alapvető értékek, normák, erkölcs mellett? Van-e, lesz-e tovaryúzó hatása?

Azzal, hogy kikerült az állásfoglalás, be is töltötte a hivatását. Bár a pártsajtó egyelőre nem reagált rá, de megjelent egy sor helyen, és van egyfajta visszhangja. Ahogy annak idején például a kegyelmi ügynél is – ha olybá vesszük – jogilag minden a helyén volt, a köztársasági elnöknek nem kell semmivel elszámolni a kegyelem odaítélésénél, s mégis, az utána következő lavinaszerű események is megmutatták, hogy azért vannak határok.

Hadd kérdezzem meg ismét, miben reménykednek? Miben bíznak?

Én a magam részéről bízom abban, hogy a megszólalásunknak van egy olyan hatása, hogy érzékelhetővé vált: az ország gondolkodói jelentős bajnak érzik a stílust és a tartalmat is. A köztársasági elnök beszélt a stílusról – annak persze örülök, hogy ha nem gyorsan, de azért csak feltűnt neki ez abban az országban, ahol gyűjtik az utcai harcosokat, ami rossz emlékeket idéz fel; ahol a kormányfő helyesnek mondja, ha egy párt vezető képviselője elkezd dulakodni egy másik párt vezető képviselőjével amiatt, mert az be szeretne menni egy gyerekotthonba. Eljutottunk oda, hogy nálunk már a civilizáció alapkérdései kérdőjelződnek meg, ezt pedig szóvá kell tenni. A kérdésére konkrétan válaszolva: nem hiszük azt, hogy a nyilatkozatunktól, a kivonulási szándékunktól, hirtelen minden meg fog változni, de azt azért gondoljuk, hogy amennyire egy marginalizált, félreállított értelmiség képes rá, meg tudtuk fogalmazni, hogy sokunk szerint aggasztó dolgok történnek az országban. Nincs semmi szégyellnivaló abban, hogy ezt mi így fogalmaztuk meg, s ezzel nem szegtünk meg semmiféle szabályt.

S azzal, hogy nyilvánosságra is hozták, és nem szűk körben, az MTA-n belül keringtették csupán?

Ha egy határozatot hetek vitája után fogalmazunk meg, akkor az nem atomtitok. A 75-ös levelezési listán szereplő harminc ember vitázott egymással, további harminc megkapta

és hozzá is szólt. Ha ennyien vitatkoznak valamiről, akkor az a helyes, hogy kikerül, mert a nyilvánosság az egyetlen és utolsó eszközünk, hogy érzékeltessük, mekkora baj van itt. Baj pedig nem a mi megszólalásunkkal van. Mondok egy furcsa dolgot: most olvastam Bencsik cikkét, amiből kiderül, még neki is feltűnt, hogy valami nincs rendben, erőszakos cselekmények történnek. Ami persze szerintem nem független attól, ami elhangzik a köztéren, nem független az általánossá vált hangnemtől. Ugyanakkor az egy dolog, hogy mit mond Józsi a kocsmában, s megint más, hogy mit mond az ország legnagyobb hatalmú embere, akinek a szavait közvetítik.

Nem kell attól tartani, hogy retorziók jönnek? Mondjuk, hogy még jobban a pálya szélére küldi Orbán az MTA-t, ahogy tette ezt másokkal, például a képzőművészetek, az irodalom területén?

Azt gondolom, hogy most már nagyon nehéz bármit tovább srófolni rajtunk. Bár igaz, mindig tovább lehet menni ezekkel a srófolásokkal, az MTA-nak még van apparátusa, vannak tiszteletdíjai stb., de azt gondolnám, hogy az még hátra lehet – ha már eddig elmaradt –, ami Csehországban Vaclav Klaus és Oroszországban Vlagyimir Putyin egyik első intézkedése volt, nevezetesen, hogy az akadémiát kommunista lerakatnak minősítve, megszüntetik. Nem nagyon érzem, hogy lehet még mit elvenni. Persze az elnyomást lehet tovább is fokozni, lehet megtorlásokat végrehajtani, de ez nem lenne túlságosan jelentős. Ugyanis az akadémiai tagság zöme valamilyen módon nincs kiszolgáltatva az állami megrendeléseknek, kinevezéseknek, nem minket tüntetnek ki Széchenyi díjjal, hanem a Takaró Mihály féléket.

A megszólalás nem politika?

Van egy pont, amikor a dolgok már a közre tartoznak, hívhatjuk ezt bárhogy, de végső soron, ha úgy vesszük, ez politika.